

Predmet C-229/19**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

14. ožujka 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Gerechtshof te Amsterdam (Nizozemska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

5. ožujka 2019.

Žalitelj:

Dexia Nederland BV

Druga stranka u postupku:

XXX

Predmet glavnog postupka

Glavni postupak se odnosi na dva takozvana „ugovora o leasingu dionica” (u daljnjem tekstu: ugovori o leasingu), koji su sklopljeni između XXX, potrošača, i pravnog prednika banke Dexia Nederland BV (u daljnjem tekstu: Dexia). Pri tome je sporno koji iznos Dexia može zahtijevati nakon prijevremenog okončanja ugovora o leasingu. Osobito je riječ o tome može li Dexia na temelju posebnih uvjeta ugovora o leasingu osim preostalog duga zahtijevati i isplatu zateznih kamata, obračunatih primjenom fiksne stope određene u tim posebnim uvjetima.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Ovaj zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a se odnosi na proglašenje neprimjenjivima nepoštenih uvjeta u potrošačkim ugovorima. Osobito je riječ o pitanju koje mjerilo treba primijeniti prilikom provođenja ispitivanja pomoću kriterija iz Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima.

Prethodno pitanje

Treba li Direktivu 93/13 tumačiti na način da neku odredbu s gledišta kriterija predviđenih u toj direktivi treba smatrati nepoštenom već ako ona - nakon ocjene svih okolnosti koje okružuju zaključenje ugovora - u sebi nosi puku mogućnost nastanka znatnije neravnoteže, u ovisnosti o okolnostima koje se pojave tijekom trajanja ugovora, a osobito zato što ta odredba na ime moguće prednosti koja nastaje u trenutku prijevremenog okončanja ugovora za prodavatelja robe ili pružatelja usluga unaprijed utvrđuje određeni postotak od preostalog iznosa leasinga, odstupajući od primjenjivih odredaba nacionalnog prava, prema kojima ta prednost nije unaprijed utvrđena, već se određuje na temelju okolnosti u trenutku okončanja ugovora, a osobito na temelju visine kamatne stope uz koju se prijevremeno ostvareni iznos može uložiti tijekom preostalog vremena trajanja ugovora?

Navedeni propisi prava Unije

Č. 3. i 4. Direktive 93/13

Navedeni nacionalni propisi

Čl. 6:265, 6:271 i 6:277 Burgerlijk Wetboek (Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BW), i čl. 7A:1576e stare verzije BW-a

Kratak prikaz činjeničnog stanja i glavnog postupka

Glavni postupak se odnosi na takozvane „ugovore o leasingu dionica” koje su nizozemske banke u velikom broju nudile krajem devedesetih godina. Kod tih ugovora o leasingu potrošač zaključuje ugovor o zajmu s bankom, koja taj iznos potom upotrebljava za stjecanje vrijednosnih papira za potrošača. Cilj ugovora se sastoji od toga da se dionice na kraju ugovorenog roka prodaju i da se od dobivenog iznosa podmiri zajam. Nakon toga, ovisno o postignutoj vrijednosti dionica, za potrošača ostaje ili dobitak ili ostatak duga.

XXX je 1999. zaključio dva takva ugovora s pravnom prednicom Dexie. Kod tih konkretnih ugovora o leasingu nije došlo do plaćanja glavnice, izuzev prvog malenog obroka. Međutim, plaćane su mjesečne kamate. U predmetnom slučaju XXX se nije pridržavao obveza plaćanja, te je Dexia prijevremeno okončala ugovore o leasingu 6. lipnja 2005., nakon što je pozvala XXX-a na plaćanje i opomenula ga. Ona je od XXX-a zahtijevala negativni saldo u iznosu od 14 457,35 eura po ugovoru.

U prvostupanjskom postupku XXX je zahtijevao utvrđenje ništavosti ugovora o leasingu, a podredno utvrđenje da su raskinuti, ili utvrđenje da je Dexia prema njemu postupala protupravno. XXX zahtijeva povrat iznosa koje je isplatio Dexiji

na temelju ugovora o leasingu, ovisno o okolnostima i kao naknadu štete, uključujući i kamate. Dexia je podnijela protutužbu sa zahtjevom da se XXX-a osudi na plaćanje preostalog dugovanog iznosa.

Kantonrechter (sudac pojedinac Općinskog suda) je presudom od 19. studenoga 2008. naložio Dexiji da naknadi štetu u iznosu od 2 507,69 eura iz ugovora o leasingu zajedno sa zakonskim zateznim kamatama. Protutužbu Dexije je odbio. Dexia je 15. prosinca 2008. podnijela žalbu protiv te presude, te je zahtijevala da se tužba XXX-a odbije a njezin tužbeni zahtjev usvoji. XXX pak zahtijeva da mu se dosudi viši iznos naknade štete.

Bitni argumenti stranaka glavnog postupka

- 1 Prilikom izračuna završnih obračuna za oba ugovora o leasingu Dexia je primijenila članke 6. i 15. „Posebnih uvjeta za leasing dionica” primjenjivih na ugovore o leasingu (u daljnjem tekstu: Posebni uvjeti). Članak 6. Posebnih uvjeta daje Dexiji ovlast da u slučaju neurednog plaćanja od strane primatelja leasinga prijevremeno okonča ugovor o leasingu. U tom slučaju, još neotplaćeni dio iznosa leasinga dopijeva trenutačno i bez odgode, a sastoji se od glavnice i preostalih mjesečnih iznosa kamata. Još uvijek postojeći dio iznosa leasinga se pri tome umanjuje u skladu s člankom 15. Posebnih uvjeta u vezi s člankom 7A:1576e st. 2. stare verzije BW-a na način da se na taj dio iznosa leasinga primjenjuje odbitak od 5 % godišnje. Razdoblje koje se ovdje uzima u obzir odgovara preostalom vremenu trajanja ugovora o leasingu.
- 2 Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud Nizozemske, u daljnjem tekstu: Hoge Raad) je u jednom zahtjevu za prethodnu odluku od 21. travnja 2017. (ECLI:NL:HR:2017:773) došao do zaključka da članak 6. Posebnih uvjeta valja smatrati nepoštenim uvjetom u smislu Direktive 93/13. On je pri tome uzeo u obzir činjenicu da je Dexijina prednost - koja nastaje na način da se nakon okončanja ugovora o leasingu zahtijeva ostatak iznosa leasinga - unaprijed utvrđena u visini odbitka od 5 %. Hoge Raad je odlučio da na taj način Dexia stječe neproporcionalno visoki iznos naknade štete. Prednost za Dexiju bi mogla, ovisno o visini kamata i trenutku u kojem dođe do okončanja ili prestanka, biti vrlo visoka. Odbitak od 5 % godišnje kompenzira prednost koju ostvaruje Dexia samo u vrlo malom dijelu. Ako je ta prednost viša nego iznos koji odgovara toj stopi, razlika se ne odbija od naknade koju dobija Dexia. U pogledu nepoštenosti odredbe ništa ne mijenja činjenica da i prednost za Dexiju zbog prestanka ugovora također, ovisno o okolnostima pojedinačnog slučaja, može biti vrlo mala ili nikakva. Prilikom ocjene treba poći od posljedica odredbe za potrošača i negativnog utjecaja odredbe na njegov pravni položaj u trenutku zaključenja ugovora.

Kratak prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 3 Temeljne pretpostavke koje je formulirao Hoge Raad bi za posljedicu mogle imati da sud međusobno povezane članke 6. i 15. Posebnih uvjeta smatra nepoštenima i proglasi ništavima, čak i kada njihovom primjenom ne nastaje nikakva negativna posljedica za potrošača. Posljedice poništenja se prema Hoge Raadu određuju prema supsidijarno primjenjivom nacionalnom pravu. Primjena supsidijarno primjenjivog nacionalnog prava bi značila da bi Dexia u skladu s člankom 6:265 BW-a imala mogućnost da raskine ugovore o leasingu u slučaju neurednog plaćanja od strane kupca. Taj bi raskid u skladu s člancima 6:271 i 6:277 BW-a za posljedicu imao to da bi Dexia – nakon obračunavanja s dobitkom od dionica – imala zahtjev za isplatu glavnog duga kao i naknade štete u iznosu preostalih kamata. Na temelju članka 6:277 BW-a sudac bi mogao prilikom utvrđivanja štete koju je pretrpila Dexia zbog raskida ugovora, provesti odbitak radi naknade prednosti od kamata koju Dexia ima u trenutku raskida. U slučaju niže kamatne stope to može dovesti do odbitka koji je manji od odbitka od 5 % godišnje, a koji se može u skladu s člankom 15. Posebnih uvjeta odbiti od još uvijek dugovanog iznosa leasinga tijekom preostalog vremena trajanja ugovora. Stoga bi u tom slučaju tužba za poništenje Posebnih uvjeta uzrokovala nepovoljne posljedice za potrošača.
- 4 Gerechtshof (Žalbeni sud) članke 6. i 15. Posebnih uvjeta uzete zajedno shvaća na način da se njima ugovorno uređuje koje iznose Dexia može zahtijevati u slučaju prijevremenog okončanja ugovora o leasingu. Ove međuovisne odredbe treba procjenjivati u skladu s okolnostima u vrijeme zaključenja ugovora, u skladu s Direktivom 93/13 (čl. 4. Direktive 93/13). Kako bi se razjasnilo prouzrokuje li neka odredba na štetu potrošača „znatniju neravnotežu” ugovornih prava i obveza stranaka, osobito valja uzeti u obzir primjenjive nacionalne odredbe, ako o tome pitanju stranke nisu ništa dogovorile. Pomoću takvog ispitivanja uspoređivanjem nacionalni sud može ocijeniti dovodi li – i ako da, u kojem opsegu – ugovor do manje povoljnog pravnog položaja za potrošača, nego je onaj koji je predviđen nacionalnim pravom (Sud EU, 14. ožujka 2013., Aziz, ECLI:EU:C:2013:164, t. 68.).
- 5 Člancima 6. i 15. Posebnih uvjeta, kojima se Dexijina prednost od kamata utvrđuje u iznosu koji odgovara 5 % dugovanog glavnog duga i dugovanih preostalih isplata kamata godišnje, Dexia je odstupila od nacionalnog prava (članak 6:277 BW-a); tim oredbama prednost od kamata koju valja uzeti u obzir u okviru izračuna iznosa štete nije unaprijed utvrđena u određenom postotku preostalog iznosa leasinga. Utvrđivanje prednosti u iznosu od 5 % preostalog iznosa leasinga za posljedicu ima to da odredbe *mogu* uzrokovati znatniju neravnotežu u smislu članka 3. Direktive 93/13, koja ovisi o okolnostima koje nastupe nakon zaključenja ugovora, a osobito o mjerodavnoj kamatnoj stopi u trenutku prestanka ugovora. Puka mogućnost da neka odredba utječe na pravni položaj potrošača, ako tijekom trajanja ugovora nastupe određene okolnosti, osobito u pogledu kamatne stope, ipak općenito ne dostaje da bi se moglo zaključiti da je riječ o nepoštenoj odredbi.

- 6 Prema mišljenju Gerechthofa prilikom ispitivanja na temelju kriterija iz Direktive 93/13 mora se poći od toga da je ugovor o leasingu dionica trajni obvezni odnos. S obzirom na to, prema mišljenju Gerechthofa prilikom ispitivanja usklađenosti članaka 6. i 15. Posebnih uvjeta s kriterijima iz Direktive 93/13, kamatna stopa u trenutku zaključenja ugovora nije od odlučujućeg značenja. Valja ispitati je li - s obzirom na sve okolnosti već poznate u trenutku zaključenja ugovora - utvrđivanje moguće prednosti za Dexiju nepošteno. Treba odgovoriti na pitanje, može li se pretpostaviti da bi prosječno obaviješteni i odgovarajuće pažljivi i razumni prosječni potrošač u okviru pojedinačnih pregovora bio suglasan s time da se u slučaju prijevremenog okončanja zbog neuredne isplate Dexijina prednost člancima 6. i 15. Posebnih uvjeta utvrdi drugačije od zakonskog uređenja. Pri tome valja ispitati stručnost i znanja prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) s obzirom na moguće promjene kamata kao i na okolnost da pri primjeni zakonskog uređenja iz članka 6:277 BW-a prednost koju valja uračunati pri utvrđivanju visine naknade štete, nije utvrđena (vidjeti Sud EU, 14. ožujka 2013., Aziz, ECLI:EU:C:2013:164, t. 68. i 69.; Sud EU, 20. rujna 2017., Andriuc, ECLI:EU:C:2017:703, t. 57. i 58.).
- 7 Iz presude Suda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander (ECLI:EU:C:2018:643), proizlazi da je nacionalna sudska praksa, u skladu s kojom prilikom ocjene nepoštenosti odredaba i utvrđivanju posljedica koje valja pridodati nepoštenosti treba poći od određenih kriterija, sukladna s Direktivom 93/13. S tim u vezi Sud je iznio da takva sudska praksa odgovara cilju zaštite potrošača koji se ostvaruje Direktivom 93/13. Prethodno navedeni zahtjev za prethodnu odluku Hoge Raada se razlikuje od te sudske prakse, jer u njemu nisu formulirani određeni kriteriji pomoću kojih niži sudovi moraju ocjenjivati nepoštenost ugovornih odredaba. U njemu se više smatra da članak 6. Posebnih uvjeta mora od strane nižih sudova uvijek biti smatran nepoštenim, i to već zbog toga što ta odredba može imati negativne posljedice za potrošača, ako tijekom trajanja ugovora nastupe određene okolnosti.
- 8 Članci 6. i 15. Posebnih uvjeta su sastavni dijelovi mnogih ugovora o leasingu dionica koje je zaključila Dexia. Kod Gerechthofa i drugih sudova u Nizozemskoj vodi se mnoštvo postupaka koji za predmet imaju različite proizvode leasinga dionica koji sadrže te odredbe, a koji imaju različita trajanja i okončani su u različitim trenucima. Zbog sumnje o tome koje mjerila treba primijeniti prilikom ispitivanja u okviru Direktive 93/13 – što je pitanje koje će biti relevantno u velikom broju sličnih predmeta - Gerechthof upućuje gore navedeno prethodno pitanje.